

RJEČNIK SUVREMENIH RUSKIH PREZIMENA

I. M. Ganžina, *Slovar' sovremennyh russkih familij*,
AST Astel', Moskva 2001, 671 str.

Radovima posvećenim prezimenima svoj su prilog proučavanju i osvjetljavanju toga područja ruske onomastičke znanosti dala najznačajnija imena ruske antroponomastike te onomastike uopće. Među njima su svakako neizostavni A. V. Superanskaja, A. V. Suslova i V. A. Nikonov. U posljednja dva desetljeća objavljeno je niz knjiga s prezimenskom tematikom – *Russkie familii: Populjarnyj etimologičeskij slovar'* (Ju. A. Fedosjuk, Moskva, 1981), *Sovremennye russkie familii* (A. V. Superanskaja, A. V. Suslova, Moskva, 1984), *Russkie familii* (B. O. Umbegaun, Moskva, 1989, 1995), *Slovar russkih familij* (V. A. Nikonov, Moskva, 1993), *Vologodskie familii: Slovar'* (Ju. I. Čajkina, Vologda, 1995), *Geografija familij* (V. A. Nikonov, Moskva, 1998) itd. Bogata ruska onomastička bibliografija koja se odnosi na prezimensku problematiku nedavno je dopunjena još jednim važnim naslovom. U izdanju "Izdatel'stva Astel'" u Moskvi je 2001. godine tiskan *Slovar' sovremennyh russkih familij* čija je autorica Irina Mihajlovna Ganžina.

Sadržaj knjiga, koja obasiže 671 stranicu, podijeljen je u nekoliko dijelova. U prvom od njih naslovljenom *Predislovie* (str. 3–8) autorica čitatelja upoznaje s vremenom formiranja ruskih prezimena (14–19. st.) te primjerima ilustrira ovisnost prezimena o klasnoj pripadnosti pojedinca. Ukazuje na spomeničku vrijednost prezimena, na bogatstvo svakovrsnih, jezičnih i izvanjezičnih, informacija koje prezimena u sebi sadržavaju. Ističe da je prezime danas samo antroponimij-ska kategorija čija je isključiva zadaća imenovanje pojedinca. Pogrešno je, drži autorica, doimenski sadržaj leksema na kojem se prezime temelji povezivati s osobom koja nosi dotično prezime. Mnoga prezimena čiji nam se osnovni leksemi čine razumljivima mogla su biti upotrijebljena u drugom, prenesenom značenju. U današnje vrijeme ne treba tražiti vezu između osobe i njezina prezimena, a izravne veze često nije bilo ni pri samom činu imenovanja (npr. davanjem imena *Zloba* željelo se dijete zaštititi od zlih sila; prezimena od etnonima ne treba uzimati za dokaz etničke pripadnosti pretka današnjeg nositelja, pa tako prezime *Rusinov* nije nastalo od etnonima, već od osobnog imena, koje također nije odražavalo etničku pripadnost njihovih nositelja, itd).

Mnogobrojna suvremena ruska prezimena temelje se na hipkorističkim likovima svetačkih imena. Većina takvih prezimena nastala je u drugoj polovici 19. st. u razdoblju masovnoga “oprezimenjivanja” seljaka. U osnovama suvremenih ruskih prezimena sačuvano je mnogo neslužbenih imena iz prošlosti koja danas više nisu u uporabi (npr. prezime *Mamin* tvoreno je od kalendarskoga imena *Mammij* ili *Mamant*, a ne od apelativa *mama* s kojim bi se također moglo dovesti u vezu).

Veliki dio ruskih prezimena razvio se prirodnim putem, prolazeći kroz patronimijsku etapu. Kao i u drugih naroda, i u Rusa, gdje je glava obitelji mogao biti samo muškarac, rijetka su prezimena od ženskih osobnih imena. Isto prezime moglo je imati različitu etiologiju, a nju je moguće odrediti samo oslanjanjem na dokumente koji nam otkrivaju mjesto i poticaj pojave konkretnoga prezimena. Kako je takvih dokumenata malo, u *Rječniku* se navodi više mogućih poticaja koji su rezultirali pojavom upravo takvog prezimena.

Osim prezimena ruskoga ishodišta, u *Rječniku* su uvrštena i ukrajinska te bjeloruska prezimena, od kojih su mnoga rusificirana pridavanjem ruskog sufiksa *-ov/-ev*.

S obzirom na odmak od vremena nastanka prezimena, a taj se odmak kadšto mjeri stoljećima, nije uvijek lako ni jednostavno odrediti značenje leksema ugrađenog u osnovu prezimenskoga lika. Ishodišta mnogih prezimena do danas su ostala nejasna.

Središnji je dio knjige prezimenski rječnik. U njemu se na šeststotinjak stranica (9–596) alfabetnim redom niže više od osam tisuća prezimena. Niz započinje prezimenom *Abábkov* a završava prezimenom *Jáčin*.

U natuknici se vrlo često donosi više prezimenskih likova. Riječ je o prezimenima temeljenim na istom ishodišnom leksemu. Tako se npr. s osnovom *bel-* u vezu dovode 53 različita prezimenska lika (*Belávin*, *Belágo*, *Belán*, *Belánov*, *Beláhov*, *Belošov*, *Belenícyn*, *Belénkin*...), s osnovom *čern-* povezuje se 41 prezime (*Černávin*, *Černávskij*, *Černakóv*, *Černáškin*, *Černévič*, *Černénko*, *Černénkov*...) itd. Osobito je mnogo prezimena sa svetačkim imenom u osnovi. Od imena *Aleksej*, odnosno *Aleksandr* tvoreno je čak 110 prezimena, ime *Vasilij* poslužilo je kao osnovica za tvorbu 69 prezimena, s imenom *Petr* dovodi se u vezu 71 prezime, s imenom *Pavel* 76 prezimena, od imena *Grigorij* tvoreno je 66 suvremenih ruskih prezimena itd.

Osim ishodišnog leksema i njegove etimologije, u rječničkom će članku čitatelj naći i niz drugih informacija. Npr. godinu najstarije potvrde prezimena iz te skupine, objašnjenje pojedinih jezičnih značajki što ih sadržava dotično prezime ili njegove varijacije, ako je riječ o prezimenu izrazite čestotnosti, i taj podatak će autorica spomenuti. U nekih se prezimena tumači i njihova etiologija, vrlo često nailazimo i na podatke o području rasprostranjenosti, autorica uz pojedina prezimena ukazuje na mogućnost različitih ishodišta itd.

Veličina rječničkog članka vrlo je različita i varira od prezimena do prezimena. Uz neka prezimena podaci su vrlo oskudni, često svedeni samo na informaciju o ishodišnom leksemu i njegovu značenju. Npr. za prezimena *Flegóntov* i njegovu varijaciju *Flegónt'ev* navodi se samo da su nastala “iz otčestva ot cerkvenog imeni Flegont (narodnaja forma Flegontij), v prevode s grečeskogo – “gorjaščij, ozarjajuščij” ili uz prezime *Mutlín* stoji samo “iz otčestva ot prozvišča Mutila iz naricatel'nogo mutila – “smut'jan, podstrekatel', spletnik”.

Navođenje prezimena istoga ishodišta u sklopu jedne natuknice otežava snalaženje u rječniku jer takva koncepcija rječnika pretpostavlja da čitatelj zna na kojem se leksemu prezime temelji, odnosno tražeći konkretno prezime uvijek mora u alfabetskom kazalu potražiti stranicu na kojoj se ono obrađuje. Valjalo je svako prezime donijeti i u rječniku alfabetskim redom te ga potom uputiti na prezime kod kojeg je obrada.

U rječničkom članku uz natuknički niz koji započinje prezimenom *Kuznéc*, uz ostalo, stoji da je to jedno od najčestotnijih ruskih prezimena, drugo po čestotnosti poslije prezimena *Ivanov*. Dakle, prezime *Ivanov* najčestotnije je prezime u *Rusa* i pretkaziva je njegova pojavnost u *Slovar'u sovremennyh russkih familij I. M. Ganžine*. Međutim, najčestotnije rusko prezime ne nalazimo u rječniku suvremenih ruskih prezimena! Ta činjenica, najblaže rečeno, zbunjuje.

Nakon rječnika slijedi *Priloženje* (str. 597–607). Tu se autorica kratko osvrće na oblik prezimena, prezimenske sufikse i sklonidbu. Većina ruskih prezimena ima oblik posvojnih pridjeva te završava na sufikse *-ov* (tip *Ignátov*), *-ev* (tip *Medvédev*), *-in* (tip *Gavrílin*). U prošlosti je prilično aktivan način tvorbe prezimena bio tvorba od patronima u obliku genitiva – sa sufiksima *-ovo*, *-ogo*, *-ago* (tip *Hitrovó < Hitroj*). Mnoga od tih prezimena kasnije su prešla u skupinu uobičajene tvorbe (na *-ov*, *-ev*, *-in*), a genitivne su likove sačuvala samo rijetka prezimena dvorjanskih obitelji. U ruskome prezimenskome sustavu ima i prezimena u obliku genitiva plurala (tip *Širókih*). Glavnina prezimena toga tipa rasprostranjena je u Sjevernom Zavolž'ju, odakle su ih kolonisti pronijeli na istok te ih se u većem broju danas može naći i u Sibiru (zbog čega ih zovu i “sibirskima”). Među suvremenim ruskim prezimenima podosta je onih koja sadržavaju tzv. “suffiks neličnoj prinadležnosti”: *-skij*, (*-skoj*), *-ckij* (*-ckoj*). Prezimena nastala onimizacijom bez pridavanja specifičnih prezimenskih sufikasa (tzv. *nestandartnye familii*; tip *Medved'*) nisu mnogobrojna i uglavnom su ukrajinskoga ili bjeloruskoga ishodišta. Rijetka su i prezimena u obliku pridjeva (tip *Černyj*). U područjima nastanjenim ukrajinskim i bjeloruskim žiteljstvom čestotni su prezimenski sufiksi *-ovič/-evič* (tip *Adamóvič*) te *-enko* (tip *Korolenko*), *-uk* (tip *Kuharuk*) i *-čuk* (tip *Andrijčuk*).

U odjeljku posvećanom sklonidbi suvremenih ruskih prezimena autorica donosi tablične prikaze sklonidbe prezimena različitog tipa (posebno muška,

posebno ženska), upozorava na najčešće pogreške pri sklonidbi, na mogućnost dvojake sklonidbe te na nesklonjivost pojedinih prezimena.

Sastavni je dio *Priloženija i Slovar' redko upotrebljaemyh i ustarevših slov* (str. 603–606). U tom rječniku onih riječi koje se rjeđe upotrebljavaju a koje služe kao osnova u tvorbi suvremenih ruskih prezimena brojnošću se ističu leksemi koji označavaju nazive zanimanja (npr. *baraš, bortnik, bronnik, gorodod-elec, dvornik, kravčij, mytnik, podključnik ...*) i etnike (*Brjančanin, Brzmitin, Orljanin, Poločanin, Toropčanin ...*).

U sklopu je *Priloženija i Literatura*. Autorica tu donosi dvadeset i devet naslova kapitalnih djela ruske onomastike i leksikografije.

Završni dio knjige čini *Alfavitnyj ukazatel'* (str. 608–671). Tu se na sedamdesetak stranica alfabetskim redom nižu sva prezimena obuhvaćena rječnikom. Uz svako prezime stoji i broj stranice na kojoj se ono javlja.

Slovar' sovremennyh russkih familij pisan je na znanstveno-popularan način kako bi pronašao put do širokoga kruga čitatelja. Oni će, bez sumnje, u njemu pronaći mnoge zanimljive i korisne informacije o više od osam tisuća suvremenih ruskih prezimena od kojih se mnoga čine jednostavnim i razumljivim, a u sebi kriju mnoge zagonetke i neočekivanosti. Tu su i vrlo korisne informacije koje se tiču sklonidbe prezimena ovisno o sufiksu i o tome je li riječ o prezimenu muške ili ženske osobe.

Znanstvenik će zamijetiti nedostatke u načinu koncipiranja rječničke građe, zapaziti će stanovitu vizualnu nepreglednost (i natuknica/natuknički niz i pojedine prezimenske, imenske, apelativne potvrde te sufiksi koji se navode u rječničkom članku pisani su na jednak način – masnim slovima), uzaludno će tražiti podatke o broju nositelja pojedinog prezimena itd. Polazeći od činjenice da je *Ivanov* najčestotnije prezime u Rusa, pretkazivo je da će mnogi nositelji toga prezimena posegnuti za rječnikom kako bi doznali što god o podrijetlu, značenju i rasprostranjenosti svoga prezimena. Međutim, u *Slovar' sovremennyh russkih familij* najčestotnije rusko prezime nije uvršteno!?

Andela FRANČIĆ

OGULINSKO-MODRUŠKA UDOLINA U SVJETLU
SVOJE POVIJESTI I SVOJIH PREZIMENA

Hrvoje Salopek, *Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline*,
Zagreb, 1999, 334 str.

Hrvoje Salopek, voditelj Odjela za hrvatske manjine pri Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu, još se u studentskim danima počeo zanimati za svoje podrijetlo. Doznajući da potječe od modruških starosjedilaca, posjećuje zavičaj svojih predaka, obilazi arhive, institute, muzeje, župe, matične urede i knjižnice, proučava literaturu, zagleda u matične knjige, urbare i zemljišne knjige, odlazi na teren, razgovara sa žiteljima Ogulinsko-modruške udoline te stupa u vezu s potomcima iseljenika iz toga kraja koji danas žive na Kordunu, u Slavoniji, Srijemu i Sjevernoj Americi. Pred nama je rezultat njegovog desetogodišnjega znanstvenoga i stručnoga istraživanja, vrsna povjesnica zavičajne povijesti kojom autor daje veliki prinos općoj hrvatskoj historiografiji i povijesnoj antroponimiji.

Knjiga *Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline* započinje *Izvacima iz recenzija* Milana Kruheka, Milana Bogovića i Valentina Putanca (str. 7–8) te kratkim *Predgovorom* autora (str. 9–11). Ostali je sadržaj raspoređen je u dva dijela. Prvi od njih sadržava tri poglavlja. U prvom poglavlju, naslovljenom *Ogulinsko-modruška udolina – zemljopisni položaj i prirodne osobine* (15–20 str.), autor upoznaje čitatelja sa zemljopisnim položajem (jasno zaokružena cjelina u tzv. Ogulinskom potkapelskom kraju, mikroregija koja ne pripada izravno Gorskom kotaru ni Lici ni Kordunu, a ni Gornjem Pokuplju), reljefnim osobitostima (krško polje, rijeke ponornice, mnoštvo spilja, jama, ponikava i brežuljaka), klimatskim karakteristikama te biljnim i životinjskim svijetom.

Drugo poglavlje nosi naslov *Povijesni pregled Ogulinsko-modruške udoline s posebnim osvrtom na kretanje stanovništva* (21–152 str.). Tu je dan iscrpan pregled povijesti kraja između Modruša na Kapeli i Ogulina pod Klekom od ilirskorimskog razdoblja do početka Prvoga svjetskog rata. Osim prikaza povijesnih događaja, autor posebnu pozornost posvećuje pisanim dokumentima, dragocjenim vrelima antroponimijskih podataka: *Modruškom urbaru* iz 1486. godine, ispravama izdanim 1630. i 1633. (potonji dokument sadržava točan popis ogulinskih građana i prvi je popis Ogulinaca uopće), *Popisu vojnika* Karlovačke vojne

krajine iz 1699, Zemljišnim knjigama Ogulinske krajiške pukovnije (1775–80) i najstarijim matičnim knjigama ogulinske župe Sv. Križa.

Cijelim drugim poglavljem provlači se tema seoba stanovništva Ogulinsko-modruške udoline. Započev od 15. st., kada, poslije Krbavske bitke, dolazi do masovnog iseljavanja, preko seoba tijekom 16 i 17. st. te onih u 18. st. nakon povlačenja Turaka iz Hrvatske, kada su (Mirovnim sporazumom u Srijemskim Karlovcima, 1699) Hrvatskoj vraćeni Lika, Kordun, Banija i Slavonija. Na ta, gotovo pusta, novooslobođena područja, uz doseljenike iz Bosne i Hercegovine, naseljava se i stanovništvo Ogulinsko-modruške udoline nadajući se boljem životu od onoga u dotadašnjoj prenapućenoj i siromašnoj postojbini. Seobe se nastavljaju i tijekom cijeloga 19. i početkom 20. st. Ogulinci se sele u Slavoniju i Srijem, a krajem 19. st. glavni se iseljenički pravac usmjerava prema Americi – počinje veliki seobeni val u SAD.

Iseljavanju u SAD autor posvećuje posebno poglavlje u kojem, uz ostalo, prati dinamiku iseljavanja, osvrće se na strukturu iseljenika, govori o glavnim uzrocima iseljavanja (mala gazdinstva, sitni i rascjepkani posjedi, glad nakon neplodnih godina, siromaštvo, prezaduženost i brzi rast stanovništva). Tu je vrlo iscrpno opisan sam odlazak u Ameriku, ispraćaj, put, iskrcavanje te zapošljavanje i početak novoga života u tuđini. Glavno odredište, doznajemo iz knjige, najčešće je grad Pittsburgh i njegova okolica. Najstarija hrvatska kolonija nalazila se u sjevernom dijelu Pittsburgha, a u McKeesportu je bila najveća i najkompaktnija ogulinska kolonija u SAD-u. Skupine Ogulinaca naseljavaju se u rudarskim naseljima južno od Pittsburgha, zatim u Pennsylvaniji, u državama Zapadna Virginija i Ohio te u Kansas Cityju. U početku su emigrantsku skupinu sačinjavali gotovo samo muškarci, a bračni su parovi bili rijetkost, žene u pravilu stižu naknadno za svojim muževima. Doseljenici se zapošljavaju u mnogobrojnim tamošnjim rudnicima, željezarama i čeličanicama, gdje rade u nezdravim, iscrpljujućim i pogibeljnim uvjetima, pa su česta obolijevanja, ranjavanja i smrtni slučajevi. Veze iseljenika sa starim krajem bile vrlo žive do 30-ih godina, nakon toga kontakti su sve rjeđi, a nakon Drugoga svjetskog rata uglavnom se gase. Drugi i treći naraštaj iseljenika u pravilu je izgubio vezu s rodbinom u Hrvatskoj, u potpunosti je amerikaniziran i uglavnom ne govori hrvatski. Mnogi su potomci ogulinskih doseljenika danas vrlo uspješni poslovni ljudi, političari, društveni djelatnici, farmeri.

Treće poglavlje prvoga dijela knjige naslovljeno je *Govor, prezimena i obiteljski nadimci Ogulinsko-modruške udoline* (str. 153–169). Iz autorova osvrta na govor stanovništva Ogulinsko-modruške udoline doznajemo da je riječ o čakavskim govorima srednjočakavskoga dijalekta. Od značajki toga govora autor ističe ikavsko-ekavski refleks jata (*belo mliko*), čakavski refleks *je > ja* (*jačmen* 'ječam'), jaku vokalnost (*kadi* 'gdje'), *l* na kraju glagolskih pridjeva (*vidil*) i dr.

Unutar Ogulinsko-modruške udoline izdvaja četiri govorna tipa srednjočakavskoga dijalekta, oni se govore u ogulinskom kraju, Zagorju Ogulinskom, oštarijskom kraju te u josipdolskom i modruškom kraju.

Pišući o prezimenima, autor uvodno daje kratak pregled nastanka i razvoja prezimena – od prve pojavnosti, preko Tridentskog sabora do njihova ustaljivanja. Na osnovi povijesnih potvrda zaključuje da su prezimena Ogulinsko-modruške udoline vrlo stara. U Modruškom se urbaru spominju 24 prezimena koja su se u svom matičnom zavičaju očuvala do danas. I ostala su prezimena, drži autor, nastala vrlo rano – tijekom 16 i 17. st. U nastavku donosi tipična prezimena Ogulinsko-modruške udoline (*Bertović, Božičević, Cindrić, Grdić, Luketić, Prebeg, Pribanić, Puškarić, Rendulić, Sabljak, Salopek, Stipetić, Turkalj* i dr.) te čitatelja upozorava na različite zapise istoga prezimena u pisanim dokumentima (npr. prezime Blašković zabilježeno je *Blaschkowitsch, Blashcouich, Blaskowicz, Blaskovich, Blaskovits, Blaskowits, Blaskowych*). Naseljavanje u druga govorna područja katkad rezultira izmjenom iskonskoga prezimnskog lika (npr. *Kurelac > Kurelec, Medved > Medvjed*). U SAD-u doseljenici svoja prezimena prilagođavaju engleskom slovoписu (najtipičnija je promjena bilježenje dočetnoga *-ić* kao *-ich*). Odjeljak o prezimenima završava njihovim grupiranjem u četiri, u antroponimijskoj literaturi uobičajene, skupine: prezimena od osobnih imena, prezimena od osobnih nadimaka, prezimena koja označuju podrijetlo, prezimena koja označuju zanimanje. Svaka od navedenih skupina oprimjerena je prezimenskim potvrdama.

Prvi dio knjige završava potpoglavljem *O obiteljskim nadimcima* (str. 164–169). Autor konstatira da su obiteljski nadimci (narod ih naziva *priimci* ili *špicnameti*) vrlo živa antroponimijska kategorija u Ogulinsko-modruškoj udolini – nekad ih je imala gotovo svaka kuća, a i danas je njihova pojavnost vrlo česta. I njih dijeli s obzirom na motivaciju osnove u nekoliko skupina, ističući da neka izumrla prezimena postoje još samo u obliku obiteljskoga nadimka.

Drugi dio knjige naslovljen *Rodovi Ogulinsko-modruške udoline po abecednom redoslijedu* počinje kratkim *Uvodnim napomenama* (str. 173–174), nastavlja se četirima *Zemljovidima rodovskih naselja* (str. 175–178) poslije kojih na 138 stranica autor zasebno opisuje povijest svakog od 148 starosjedilačkih rodova Ogulinsko-modruške udoline. Opis sadržava osvrt na prezime – donose se različiti zapisi prezimena tijekom povijesti te objašnjava njegov postanak i doprezimensko značenje leksema na kojem se dotično prezime temelji. Tu su i podaci o vremenu i području nastanka rodovske zajednice, o prvom spomenu prezimena te važnije povijesne isprave u kojima je ono zasvjedočeno, zatim podaci o rasprostranjenosti rodovske zajednice unutar Ogulinsko-modruške udoline i broj nositelja prezimena 1948. godine. Slijede informacije o seobama rodovskih ogranaka tijekom povijesti s posebnim osvrtom na iseljavanje u SAD.

Autor navodi podatke o prvim iseljenicima te mjestima trajnoga naseljavanja pojedinih rodovskih ogranaka na području SAD-a. Uz pojedini se rod donose i obiteljski nadimci s naznakom prebivališta njihovih nositelja.

Završna poglavlja knjige čine: *Literatura* (str. 311–315), *Summary* (str. 316–317), *Kazalo naselja* (str. 318–325), *Kazalo prezimena* (str. 326–329) te *Ukratko o autoru* (str. 331).

Iako je knjiga *Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline* prvo samostalno djelo Hrvoja Salopeka, ona ozbiljnošću prisupa građi, njezinom obradom i prezentacijom odaje ozbiljnoga, upornoga, sa svim bitnom podacima u vezi s tematikom kojom se bavi upoznatoga istraživača. Na osnovi podataka iščitanih iz malobrojne literature dopunjenih saznanjima iz višegodišnjih vlastitih terenskih i arhivskih istraživanja, pišući na znanstveno-popularan način, autor upoznaje čitatelja sa svim relevantnijim povijesnim, zemljopisnim, a napose demografskim odlikama Ogulinsko-modruške udoline. Mnogobrojne fotografije, zemljovid, obiteljski grbovi plemenitih obitelji, preslike različitih dokumenata pridonose zornosti i cjelovitosti prikaza povijesti ogulinsko-modruškoga kraja i njegovih žitelja.

U hrvatskoj je onomastičkoj literaturi malo radova koji tako detaljno obrađuju povijest rodovskih zajednica neke mikroregije i njihovih prezimena. Stoga je ova knjiga vrijedan prinos hrvatskoj antroponimiji, osobito onom njezinom dijelu koji prati povijesnu zasvjedočenost i teritorijalnu rasprostranjenost pojedinoga prezimena.

Nekoliko slovnih i pravopisnih pogrešaka te neusklađenost u zapisu nekih dokumenata ne narušava dojam o vrijednoj knjizi koja će zasigurno naći put do čitatelja i biti poticajem za slične pothvate vezane uz druge hrvatske regije. Salopekova knjiga *Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline* uzor je kako se snagom dokumenta, pisane riječi, ali i zapisima usmene predaje piše i oslikava povijest dio koje su prezimena čija se starost mjeri stoljećima.

Anđela FRANČIĆ

TALIJANSKI ONOMASTIČKI ČASOPIS
RIVISTA ITALIANA DI ONOMASTICA
Società Editrice Romana

Gotovo nevjerojatnom zvuči činjenica da Italija, zemlja s tako bogatom onomastičkom i jezično-povijesnom tradicijom do pojave časopisa *Rivista Italiana di Onomastica* (RION) nije imala onomastičkoga časopisa. Časopis je pokrenut 1995. godine s ciljem da se na jednom mjestu okupe talijanski znanstvenici koji se u najširem smislu bave onomastikom.

Od samoga početka časopis nije bio zamišljen kao isključivo jezikoslovna publikacija. Najvećim je dijelom, naravno, ipak usmjeren na lingvističke probleme, ali se redovito obrađuju i u širem smislu filološke teme. U odnosu na druge onomastičke časopise, RION posvećuje veliku pozornost onomastičkim problemima u književnosti, i to ne isključivo talijanskoj književnosti. Nadalje, s obzirom da je suvremeni pristup onomastičkoj znanosti izrazito interdisciplinaran, časopis je otvoren svim znanstvenim disciplinama koje u nekom segmentu svojega interesa obrađuju onomastičke probleme. Stoga su redoviti suradnici časopisa ne samo etnolozi, genealozi, heraldičari, povjesničari i arheolozi, već i sociolozi, demografi, statističari, psiholozi, pa čak i pravnici te botaničari i zoolozi. Takva, u najširem smislu, i doslovno shvaćena interdisciplinarnost, jedna je od primarnih intencija s kojom je časopis i pokrenut te na kojoj je uporno ustrajao tijekom prvih sedam godina izlaženja. Suvremeni pristup onomastičkim problemima iziskuje naravno primjenu raznovrsnih znanstvenih metoda i otvara put modernim onomastičkim istraživanjima.

Ustrojstvo časopisa prilagođeno je raznovrsnosti obrađivanih sadržaja, te se ne objavljuju samo strogo znanstveni članci i prikazi onomastičkih publikacija nego i mnogobrojni raznovrsni tekstovi koji se na neki način dotiču onomastičkih tema. Časopis se tiska dva puta godišnje, i što nije zanemariv podatak, osobito za Italiju, izlazi vrlo redovito sa relativno ujednačenom paginacijom. Struktura časopisa ustrojena na način da svaki broj donosi niz različitih rubrika. U prvim godištim znanstveni su radovi (*Saggi*) bili tematski razvrstani, uglavnom na tri podskupine: Antroponomastiku (*Antroponimia*), toponomastiku (*Toponomastica*) te podskupinu onomastika i književnost (*Onomastica letteraria*) koja je u središtu znanstvenoga interesa glavnoga urednika Enza Caffarellija. Poslije je

ustroj donekle izmijenjen, te se znanstveni radovi objavljuju u rubrici *Saggi*, manji prilozi u rubrici *Varietà*, bibliografije i različite obavijesti organizirani su pod nazivom *Rubriche* u različite podskupine. Od god. 2000. pridodana je i posebna rubrika za sučeljavanja i replike pod nazivom *Opinioni e repliche*.

Od samoga početka u časopisu se u rubrici *Materiali bibliografici* objavljuju prikazi i ocjene onomastičkih publikacija, pojedinačno se prikazuju gotovo svi relevantni onomastički časopisi te onomastički radovi u drugim jezikoslovnim periodičnim publikacijama, analiziraju su onomastički i drugi rječnici. Osobita se pozornost redovito poklanja i radovima u kojima se na popularan način obrađuju onomastičke teme, a popularizacija onomastike ujedno je i jednim od ciljeva s kojim je časopis i utemeljen.

Rivista Italiana di Onomastica neprijeporno u sadašnjemu trenutku najobavijestniji onomastički časopis na jezikoslovnome tržištu. U rubrikama *Susreti (Incontri)* i *Djelatnosti (Attività)* koje se redovito donose u časopisu mogu se pronaći gotovo sve informacije o održanim ili planiranim onomastičkim kongresima, i to ne samo na europskome kontinentu, o različitim onomastičkim znanstvenim projektima, o djelatnostima pojedinih lingvističkih instituta, o nastavi onomastike na pojedinim europskim sveučilištima i sl. Ono što RION izdvaja od drugih onomastičkih časopisa u kojima se objavljuju slične informacije jest da se u njemu redovito publiciraju doslovne sve relevantne obavijesti. Primjerice, pojedinačno se navode organizatori nekoga skupa, odgovorne osobe i osobe za kontakt, sve potrebne adrese, rokovi prijave i sl.

Iako slovo I u kratici RION stoji za *Italiana* (talijanska), s jednakim bi pravom moglo na tome mjestu stajati i *Internazionale*. Naime, jedna od temeljnih intencija koja je vodila pokretatelje ovoga časopisa bila je promicanje interdisciplinarnosti i interkulturalnosti u suvremenoj onomastici. I samo je uredništvo časopisa međunarodno, a internacionalnosti sadržaja bitno pridonose tzv. međunarodni korespondenti, odnosno preko trideset predstavnika većine europskih i nekolicine prekoceanskih zemalja koji časopisu redovito dostavljaju podatke o onomastičkim skupovima i publikacijama u njihovim državama (hrvatski je predstavnik u tome tijelu autorica ovoga prikaza). S obzirom na redovitost izlaženja, podatci objavljeni u RION nerijetko su relevantniji i precizniji od podataka koji se objavljuju u matičnim onomastičkim časopisima.

U znanstvenome dijelu časopis *Rivista Italiana di Onomastica* okrenut je naravno u prvome redu talijanskoj i šire romanističkoj onomastici. No od samoga se početka osobita pozornost poklanjala i kulturama koje su tradicionalno povezane s talijanskom, u prvome redu germanističkim i slavističkim temama te njihovu jezičnome sinkronizmu u onomastici. U tom su kontekstu za nas osobito zanimljiva romansko-slavenska jezično-kulturna prožimanja te ćemo ukratko izdvojiti radove relevantne za hrvasku, odnosno južnoslavensku onomastiku.

U prvom broju drugoga godišta objavljen je članak Giovan Battista Pellegrinija, jednog od najcijenjenijih i najproduktivnijih talijanskih onomastičara i dobrog poznavatelja hrvatske onomastike, pod naslovom »Toponimi slavi e slavo-venetici in Italia«, *RION*, vol. II (1996), n. 1, str. 70–79, u kojem autor obrađuje toponime slavenskoga podrijetla na području Furlanije, Krasa i pokrajine Molize, kao i neke toponime koje atribuiraju slavenskima na donekle izoliranim oazama unutar Italije. Ujedno u članku oštro polemizira s pojedinim slovenskim autorima koji su prilično neznanstveno pokušavali izjednačavati pojam venetski = slavenski te na taj način interpretirati pojedine toponime iz starovenetskih zapisa. U broju V (1999), n. 1, str. 184–186, Pavle Merku objavio je opširniji prikaz knjige Marina Bonifacia, *Cognomi dell'Istria. Storia e dialetti, con speciale riguardo a Rovigno e Pirano*. Drugu knjigu istoga autora pod naslovom *Cognomi del comune di Pirano e dell'Istria (II)* recenzirao je Giovanni Rapelli u broju *RION*, vo. VI (2000), str. 181–182.

Za hrvatsku je onomastiku također relevantno da se naš onomastički časopis *Folia onomastica Croatica* redovito prikazuje u rubrici »Onomastički časopisi« te da se svi u njemu objavljeni radovi pojedinačno navode. Također se u rubrici *Materiali bibliografici* iz našega časopisa citiraju i prenose onomastički radovi objavljeni u drugim hrvatskim časopisima koji obrađuju probleme romansko-slavenskih etnojezičnih dodira. U broju V (1999), n. 2, str. 644–645 ukratko je prikazan rad na proučavanju korpusa hrvatske povijesne toponimije u Zavodu za lingvistička istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Dunja BROZOVIĆ RONČEVIĆ